

O'zingni angla!

Hurriyat

Mustaqil gazeta

Gazeta 1996-yil dekabrdan chiga boshlagan

www.uzhurriyat.uz

gazhurriyat@mail.ru

t.me/hurriyatuz

f Hurriyat gazetasi

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

Ер шарининг учдан икки қисми сув билан лиммо-лим тўёла бўлишига қарамасдан, кейнинг йилларда дунёning деярли барча мамлакатларда сув танкислиги ҳақида узлусиз мунозаралар бошланди. Нега дейсизми? Ахир шунча сув захирамиз бўлса-ю, ташвишланиш ўринлиникан? Масаланинг моҳиятини чуқур англамаганлар бу каби юзаки фикр айтишлари турган гап. Аммо атрофга назар солинг, дунёning Африка, Осиё ва Европа қитъаларда сув танкислиги, курғокчилик деган муаммо кун сайни инсонларни бозовта қўлмоқда. Дунёда яшайдиган 8 миллиарддан ортиқ инсоннинг ҳаётини барча жаҳзаларада сувга боғлиқ бўйли, қолверса, улар учун зарур бўлган кислородни ўзида ишлаб чиқарувчи ўсимликлар сувсиз ўсмайди, ривожланмайди. Бундан ташқари, набутот олами инсонлар учун зарур бўлган озиқ-овқат маҳсулотларни ҳам етишишиб берувчилик. Хуласа, сувнинг аҳамияти, қиммати ҳақида узоқ тўхталиши мумкин.

Инсон танасининг 55-65 фойзини, энди тугилган чакалоқларда эса 90 фойзагча сув ташкил қиласди.

Сув — инсонлар ҳаётида тириклини белгилайдиган ёки сайдерамида энг кўп фойдаланиладиган ва турила сабабларга кўра катта тезлика камайиб бораётган ресурслардан бири.

Сув — эндиллида ҳатто давлатларро келишинчиликни ва баҳсларга сабаб бўладиган омиллардан бири бўлиши мумкин.

Сув танкислиги ва курғокчиликдан азият чеккан аҳоли ўз она тупроғини тушлаб кетиши, сарсону саргардон ёки муҳокир бўлиши каби аянчли ҳолатни юзага кептиради.

Демак, сув ҳаёт манбаиди!

Ўзини табатининг мутлақ юхими деб биладиган инсон сувсиз бир ҳафтагача яшай олади, холос. Маълумотларга кўра, Ер юзида мавжуд ахолининг чорак қисмига (2023 йилда 2 миллиард одамнинг) истеъмол килишин учун тоза ичимлик суви етишмайди ва ахвол шу тариқа кетаверса, якин 10 йиллиқда яна 700 миллион одамга кўпайиши кутилмоқда.

Биосферамиз, аслида, сувдан иборат, лекин...

Сувнинг туэли (океан ва дегизларда), чукук (дарё, кўл, ер остида ва муз кўринишнада), ёмғир, минералли кўринишга эга бўлган, шу-

СУВ:

ТАХДИДЛАР, МУАММОЛАР ВА ЕЧИМ

нингдек, инсоният томонидан қайта ишлов берилган шаклдаги турлари мавжуд. Дунёning % қисми сувдан иборат. Мавжуд дарёлар ва түғонлар сув таъминоти учун мухим бўлса-да, уларнинг имконият доираси мукаммал эмас. Чунки дарёларнинг суви, аслида, бир фоизигина чукук сувни ташкил қиласди. Чукук сувни айримлар “атмосферада кўп, биз ёмғир ёғдидарим” деб хотмата бўладилар, аммо атмосферада ҳам тахминан 0,001 фойзи чукук сув буғи бўйли, улар саёлерида вақти билан ёмғир ва қор шаклида ерга қайтиб тушади.

Атолки қирғиз ёзувчisi Чингиз Айтматовинг “Соҳиб бўйлап чопаётган Олапар” номли асарида дengизda сузиб адашиб колган қайидагиларнинг тақдирни ҳикоя килинади ёки сувнинг ичада сувга ташна одалмаларнинг тақдирни тасвирланади. Шундун кайиқдаги сувсиз лаблари қараб, ёрилиб кетган ота ва бола бир ашуланинг хироғи килишади: “Кўн сичонча, бигза сув бер” деб қайта-қайта тақрорлашади. Ниҳоят, кирк беш ёшпардаги ийтиг сувсизлигидан олмай, бир кружка дengиз сувини ичади, бирпастдан сўнг ичи ёниб кетаётгандай бўлади ва чидай олмай ўзини сувга ташлайди...

Нуроний қария сувсизлигидан азият чекиб вафот этади. Қайидда 6-7 ёшпардаги бола қолади, унга охирги томчи чукук сувни асрараш учун икки катта иши ўзларини курбон килишади. Қаранг, ўзлари бепоён кенглида, сувнинг ичада сузиб боршишада, аммо сувсизлигидан жонларни узилади.

Беихтиёр ҳаёлга берилласан, ён-атрофимиздаги дengиз ва океан сувларини ичимлик сувга айлантириш мумкинмий? Олимларнинг фикрича, бу мумкин экан. Аммо дengиз сувини чукук сувга айлантириш жуда қимматидir. Океан

ва дengиз сувларини чукук сувга айлантириш кундуларни ҳаётда ўзини деярли оқламайдиган ниҳоятда қиммат жараён ҳисобланаркан.

Чукук сувни сарфлаш меъёри қанча?

Олинган маълумотларга кўра, Жаҳон Соғлики Сақлаш ташкилоти томонидан маълум килинишича, бир инсон ётижёи учун бир кунда ўртача 50-100 литр сувни сарфлаши мумкин. Доимо курғокчиликка мойил бўлган Африка китъасининг четроқ жойларида бир иши одатдагидан анча кам микдорда ва кунига зўрга 10-20 литр сувни ишлатади. БМТ маълумотлари бўйича, инсоннинг нормал хәёт фанолияти учун бир кечакундузда 20 литрдан ортикроқ, санитария тизимларида ишлатиш учун яна 50 литр сув керак. АҚШда бўлса, ақсинча, меъёрдан юкори — 450 литр сув ишлатиди. Канада давлатида эса 340 литр, Японияда 320 литр сув сарфи куттарлар, чунки уларда сув микдори оддий кўз билан қараганда кўпдек, чунки мамлакатнинг икки томони сув билан ўралган бўлишига қарамасдан, фойдаланилайдиган сувнинг нарихи юқорилиги учун бир кишига сарфланадиган сув микдори ўртача 130 дан 180 литргача тўғри келади.

Дунё бўйича сувни энг кўп сарфлайдиган давлати бу — Саудия Арабистони бўйли, ўртача бир иши учун кунига 500 литр сув сарфи мавжудларни кузатиди. Шундун айтиш лозими, барча сув инсонлар томонидан ишлатади. 5,5 млн кубометр ичимлик сув ишлаб чиқариш учун 350 мин баррель нефть маҳсулоти сарфланади. Энг қизиги шундаки, мамлакатда, 1 баррель нефть ишлаб чиқариш учун

159 литр чукук сувни сарфланади.

Мазлумки, сув инсонлар ҳаётида, саноатда, техникада, кишлөк хўжалигидаги, чорвачилиқда ийл бўйи узлусиз равишда фойдаланилади. Ёки қайиски соҳани олиб қарасак, ҳамма жойда сув зарур ва биринчи маҳсулот бўйли қолади. Саноатда 1 тонна тошкўмир қазиб чиқариш учун 3 тонна сув зарур, ўйлаб қарасангиз, кунига қанча тонна тошкўмир қазиб опиданди? Мартен печларида 1 тонна пӯлатни ёритиш учун камида 250-300 тонна сув зарур бўйли, бу печлар ўчирилмайди, тинимизиз ёки узлусиз ишлаш керак. Мартен печларни сориб колса, уларни иситиш жараёни секин кечади. Агарда бир суткада сарфланадиган сув микдорини тонналарга олсан, жуда катта кўрсаткил қиради.

Қишилк хўжалиги учун зарур бўлган 1 тонна азотли ўйтини ишлаб чиқариш учун 600 тоннагача сув зарур. Ўзбекистон қишилк хўжалигидаги 4 млн гектар маданий экинлар иклидиган майдон бор, демак, жуда катта микдорда азот зародларига сув зарур бўлади.

Бугунки кунда Узбекистонда энг катта тармоқлардан бири бўлган текстиль саноатида 1 тонна синтетик тола ишлаб чиқариш вақтида эса 4000 тоннагача сув талабланади. Етишираётган пахтадан 1 тонна оддий ип газлама тайёрлаш учун 10 тонна сув сарфланади. Мамлакатда минглаб тонна пахта толасидан ин камала тайёрланади, таркиби турлича бўлган, бъязи бир синтетик толапардан 1 тонна газлама ишлаб чиқариш учун текстиль комбинатидан 3000 тоннагача сув ишлатади.

Мазлумки, энг катта микдордаги чукук сув мамлакат қишилк хўжалиги учун сарфланади. Масалан, далага экилган бўгдоллар-

дан 1 тонна ҳосил олиш учун 1500 тонна сув сарфланади (юртимизда 1 млн 300 мин гектар майдонга бўғд экилади). Сарфланётган сув микдорини ҳисоблаб чиқи учун рақамлар етмаслиги аниқ. Яна шунингдек, 1 тонна шоли этишириш учун 4000 тонна сув сарфи талаб этилади ва хоказо.

Демак, сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш кунинг ва ҳар бир соҳа мутахассиснинг боз вазифаси бўйли қолмоқда. Бу борада қандай ишларни амалга ошириш лозим? Бизнингга:

— фермер ўзи экадиган экиннинг сувга қанча талабчанигини билди олиши, уларни ерести сувларининг жойлашиши ва маълум экиннинг сувга талабчанигини ёътиборга олган холда экин ва нав танлаша ўргатиши ҳамда фермернинг сувга муносабатини ижобий ўзгариши;

— экин майдонларида томчилатиб сугориши тизимига ўтиши тезлашибиши ва майдонларда сувни тежаш, бебахо неъматнинг бекорга турпроқса сингиб кетишнини олдини олиш учун ариқлар ва каналлар четларини бетонлаш;

— ариқлар ва каналларни қамиш, бута, турли хил ўсимликлар ва бошқа чиқиндилардан тозалаш;

— курбий чиқиши, ҳалқ хўжалиги учун катта даромад келтирадиган, сувга кам талабчан экинларни ва уларнинг навларини турпроқ ва иклим шароитига қараб танлаш;

— экин турларини танлагандага томчилатиб сугориши имкони бўлган экинларни етишириши жорий ётиш лозим

4-6.

НУҚТАИ НАЗАР

ДУНЁ — КУРАШ МАЙДОНИ

Тарихий жаҳаёнлар тадрижи маънавият, матърифат ва маданият юксак ривожланган жамиятлар жаҳоннинг құрдатли давлатлары, империяларни бўлганинг кўнбора ислоблаган. Ана шундун хусусиятга эга мінтақаларда илм-фан ва маданият мисли кўрилмаган даражада тараққий топди. Ва ақсина, маърифатдан узоқлашган, маънавияти издан чиқкан супулалар таназулуга юз тутди. Бунга тарихда мисоллар бисер.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев юртимизда маънавият, маърифат, маданият, таълим ва тарбия соҳаларида ишлар саамародларнинг ошириш, асосий ётиборни Учинчи Ренессансни юксак маънавиятга эга халикимиз билан кўришимиз борасида амалга оширилиши позим вазифаларга юз бора тўхталиб ўтди.

Маънавият — алоҳида бир ижтимоӣ ҳодиса эмас. У барча шахс сифатида тарбиялаш, миллий қадриятлар асосида онги ва дунёнгарашини шакллантириш борасида авангард булиши керак. Ёшларга таълим бериш билан бир қаторда, уларнинг маънавий дунёсимини бойитиши, ахлоқий итифак шахс этиб тарбиялаш — ҳар қайси таълим тизимининг боз вазифасига айланмоғи лозим.

Абдурауф Фитратнинг “Будунё — кураш майдони. Бу курашнинг куроли соглом жисми тан, ўтқир ақл ва яхши ахлоқ-дир”, деган пурмашни гапи бор. Юксак ахлоқ ва тарбия инсонга ҳар қандай мурakkab вазиятдан чиқиши учун маънавий куч берадиган құдратга эга. Ана шу тарбия ва ахлоқ сабаб шахс ўзининг жамиятдаги мунособ ўрни, ётиборни топди.

УСТОЗЛАР ДЕЙДИКИ...

КИМДАН ҚЎРҚИШ КЕРАК?

Китоб, газета-журнал ўқиёдиган одамга панду насиҳат даркор эмас. Аммо газета ўқимайдиган одамлардан қўрқиш керак. Айниқса, у раҳбар бўлс...

Хуршид Дўстмуҳаммад

ЎЗЛИК

БУЮК АЖДОДЛАР МЕРОСИ

Ўзбекистонда номоддий маданий мерос билан боғлиқ масалаларга давлат даражасида катта ётибор қаратилган ва бу соҳадаги муносабатлар бир қатор қонун ҳужжатлари билан тартибга солиб турилади. Ҳусусан, “Ўзбекистон – 2030” стратегиясида беғилган мақсадлар орасидаги номоддий маданий меросни муҳофаза қилиш, илмий ўрганиш ва оммалаштириш билан боғлиқ фоалиятни такомиллаштириш борасида апоҳида вазифалар белгиланган.

Жумладан, мақом, бахшичилик, рақс ва театр йўналишларида камида 10 та ҳалқаро фестиваль ва ажуманларни ташкил қилиш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПФ-114 сонли Фармонига мувофиқ Маданий мероси намунасини ЮНЕСКОнинг ҳалқаро рўйхатларига киритишга эришиш, 30 тадан ортиқ номоддий маданий мерос элементини чуқур илмий тадқиқ этиш вазифалари белгилаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 27 юнуси “Маъмур ислоҳотлар доирасида маданий мероси давлат соҳадаги мутасабини таш

ЖАҲОН АЙВОНИДА

АҚШ КОНГРЕССИДА “ЎЗБЕКИСТОН КУНИ” ЎТКАЗИЛДИ

Мамлакатимиз элчихонаси томонидан АҚШ Конгрессида фаолият юритаётган Ўзбекистон бўйича кокус билан ҳамкорликда Вашингтонда “Ўзбекистон куни” ташкил этилди.

Тадбир АҚШ Конгресси, давлат идоралари ва таҳлил марказлари вакилларидаги катта қизиқиш уйғотди. Унда конгрессменлар, сенаторлар ва уларнинг ходимлари, шунингдек, АҚШ Президентининг нигоронлар хукуқлари бўйича маҳсус маслаҳатчиси Сара Минкара, Миссисипи Миллий гвардияси кўмандони, генерал Женсон Бойлес, Америка-Ўзбекистон Савдо палатаси раиси Кэролин Лэмм ва бошқалар қатнашди.

Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги ҳамкорлик тарихидаги ушбу муҳим воқеани очар екан, эгчи Фуркат Сидиков иккى давлат ўртасидаги жадал ривожланиб бораётган стратегик ше-

лумот бердилар. Ўзбекистонда амалга оширилаётган испоҳотлар орта қайтмаслиги ва келажакда упарни янада жадаллаштириш режалари қатъий таъвидланди.

Қайд этилганидек, Ўзбекистон ҳукуматининг устувор вазифаси инвестиция мухитини доимий равишда яхшилашдан иборат, чунки мамлакатимиз милий иктисадиёта хорижий инвестицияларни жалб этишдан манфаатдор.

Тадбирда сўзга чиқсан конгрессменлар, сенаторлар ва Америка Кўшма Штатлари маъмуритиа вакиллари АҚШ Конгресси учун анъанавий бўлиб қолган “Ўзбекистон куни”нинг ана шундай юксак ташкилни мазмуний савида ўтказилишини олишишлар. Уларнинг айтишича, бу таша-

Президент Шавкат Мирзиёевнинг республикаси сифат жihatидан янги босқичга олиб чиққани, мамлакатда инсон ҳукукларига ҳурмат мухитини яратган ва жадал иктисадий ўсисини кўллаб-куватлаганидан далолатдир”, деди у. Конгрессмен, шунингдек, ўзининг Ўзбекистон-Америка стратегик шерикларни мустаҳкамлаш, Ўзбекистоннинг ЖСТГа аъзо бўлишини кўллаб-куватлашга содиклиги ишонтириди.

Сенатор Стив Дэйнс ўз навбатида, жорий йилнинг март ойида Ўзбекистонга бўлган самарали сафари ҳақидаги фикрлари билан ўткоzlашибди. У ўзбекистонлик шериклар билан учрашув ва музокаралардан сўнг иккى мамлакат парламентлари ўртасидаги ҳамкорликни кенгайтириша ҳар томонлами кўмаклашиш, сенатор Гери Питтерс билан биргалиқда АҚШ Сенатида “Ўзбекистон билан ҳамкорлик бўйича кокус” тузишга қатъий қарор қилганини таъвидлади.

АҚШ маҳсус маслаҳатчиси Сара Минкара Ўзбекистоннинг нигоронларни кўллаб-куватлаш, кулаги шароитлар яратиш, уларни жамиятдаги жаҳоннага тўлиқ жабг этиш ва мамлакат иктисадий ривожланишидаги иштироки борасидаги саъй-ҳаракатларни юқори баҳолади.

Сара Минкара миңтака билан якнандан танишиш, АҚШ ва Марказий Осиё давлатлари ўртасида “C5+1” фор-

матида кенг ҳамкорлик ва шерикларни муносабатларни бошлаш маҳсадида Ўзбекистон ва Марказий Осиёнинг бошқа мамлакатларига булажак ташрифидан, айнса, хурсанд эканлигини таъвидлади.

Америка-Ўзбекистон Савдо палатаси раиси Кэролин Лэмм сўнги йилларда Ўзбекистон ва АҚШ компаниялари ўртасидаги ишбильармонлик алоқалари сезизларида даражада фаплашгани, республика иктисадиётiga Америка инвестициялари оқимиning жадал ўстганини, шунингдек, кўйма ва тўлиқ Америка сармояси асосида ташкил этилган корхоналар сони кўпайганини маълум қилди. “Биз кўллаб аъзоларимиз “дўстлик ва ишонч кўприги” ролини бажариб, иккى давлат ўртасидаги иктисадий алоқаларни мустаҳкамлаш йўлида фаол иш олиб бораётганидан фахрланамиз”, — деди Кэролин Лэмм.

Капитолий тепалигига анъанавий тарзда ўтказиб келинаётган “Ўзбекистон куни” Ўзбекистон-АҚШ парламентларо ҳамкорлигини ривожлантириша мухим аҳамият касб этмоқда. Ҳар йили тадбигра америкалик конгрессменлар ва сенаторлар, сиёсатчилар, ҳукумат аъзолари, ийрик бизнес ва саноат вакиллари иштирок этмоқда.

“Дунё” АА,
Вашингтон шаҳри.

риклини юқори баҳолади. “Бугунги кунда кўп киррали ҳамкорлик тарихий юксалиш босқичида. Очиқлик, ишонч ва конструктив мулокот тифайли биз иккى томонлама ва минтақавий кун тартибининг кўплаб соҳаларида мухим натижаларга эриша олдик”, деди дипломатик миссия раҳбари.

Ўзбекистон делегациясининг ҳозир бўлган аъзолари давлатимиз раҳбари раҳнамолигида мамлакатимиз ҳәтичининг сиёсий, иктисадий ва ижтимоий соҳаларида амалга оширилётган кенг кўлламил испоҳотлар ва демократик ўзгаришлар ҳақида батарфиси мав-

бусс американлик сиёсатчилар ва бизнес вакиллари учун Ўзбекистоннинг замонавий тараққиёти, мамлакатда амалга оширилаётган кенг кўлламил испоҳотлар ва ўзгаришлар билан яқиндан танишиш учун ажойиб имкониятнаги.

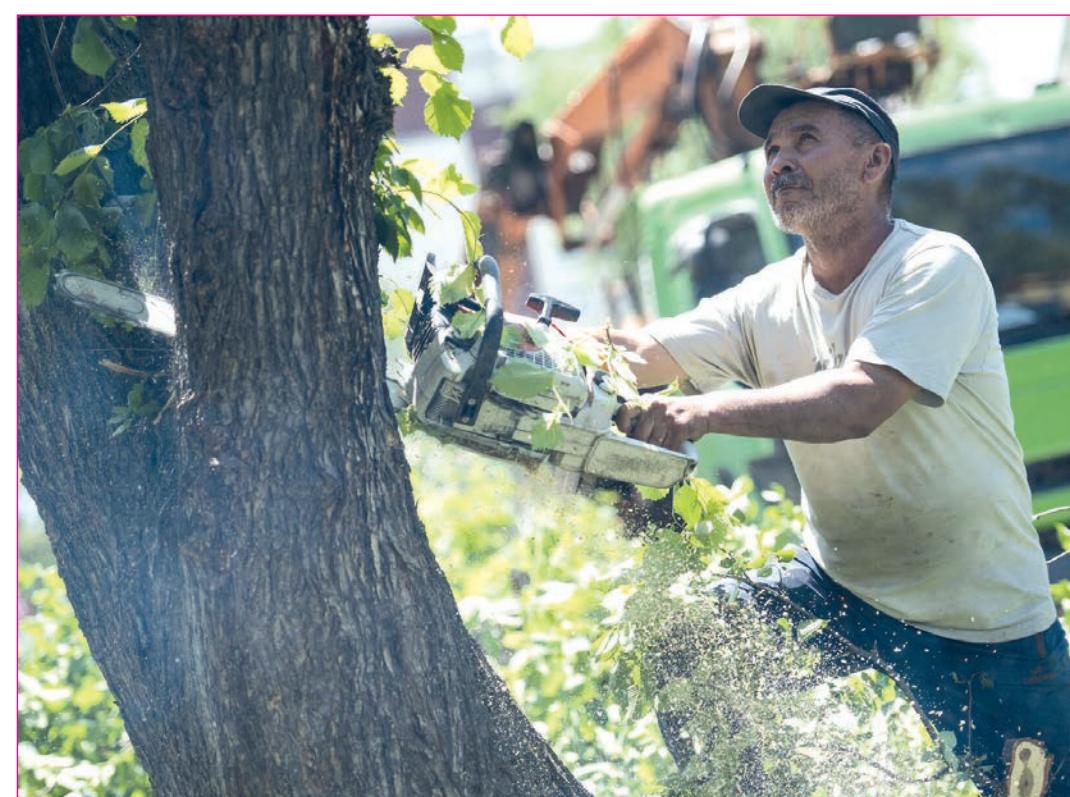
Ўзбекистон бўйича кокус ҳамраси, конгрессмен Трент Келли Ўзбекистон испоҳотлари, инсон ҳукукларини таъминлаш, инвестицияйни ва ишбильармонлик мухитини яхшилаш ўйлидаги сезизлари мувafferакiyatlariga эришганини алоҳида ургулди.

“Мамлакат тараққиёти, шубҳасиз,

ЖИНОЯТ ВА ЖАЗО

Мамлакатимизда экология ва атроф-муҳитни асрар-авайлаш, табиатимиз химла-хиллигини янада бойитиши ба бу борада фуқароларнинг экологик маданиятини ошириш давлат аҳамиятига молни масалалардан хисобланади. Бутун дунёда ва мамлакатимизда кўнши бўлган минтақаларда тобора кучайиб бораётган экологик муаммоларнинг таъсирини камайтириш, уларга қарши курашии долзарб масалага айланниб ултурганини инобатга оладиган бўлсак, атроф-муҳитни нисбатан нотўри ва ноконуний муносабатда бўлғанларнинг хатти-ҳаракатларига ҳуқуқий баҳо бериш суд органларига яна бир карра масъулият юқлайди.

Акмалжон Хамрақулов “Ноин-Фарғона” ирригация тизими бошкормаси бошлиғига ва худуддаги экологик вазиятга бевосита жавобгар мансабдор сифатида Ўзбекистон Республикаси “Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида” ги конунинг 37-моддасида, давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахтлар ва буталар кесишига фақат санитария максадларидаги кесиши ҳамда биноларни, иншоотларни ва коммуникацияларни қуриш ҳамда реконструкция қилиш билан боғлиқ холда кесиши тартибида, махаллий давлат ҳокимияти органларининг экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш органлари билан келишилган қарорига кўра йўл қўйилishiдан яхши хабардор бўлган. Бундан ташқари, Вазирлар Мажкамасининг 2022 йил 22 авгуустдаги “Давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахтлар ва буталарни экиш, парвариш қилиш ва улардан фойдалаштириш тўғрисида” ги қарорининг 5-бандида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2030 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг атроф-муҳитни муҳофаза қилиш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” 2019 йил 30 октябрдаги 5863-сон

Фармони билан жорий этилган мораторий даврида давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахтлар ва буталар кимматбаҳо навларининг кесилишига йўл қўйилмаслиги кўрсатилган бўлса-да, буталларга риоя қиласдан, кимматбаҳо дарахтларни кўчириш ва кам кимматли

ташкилотга канал четида бўлган дов-дараҳтларни сақлаб қолиши бўйича мажбурият юқлашни “ҳаёлдан фаромуш” айлаб, жаҳённинг назорат қўймай, лойиҳасмета хужжатларига дарахт тўнгакларини қўпориб ташлаши мажбуриятини юклаб, иш бажарилишига руҳсат берган.

Оқибатда “Улугбек барака инвест” МЧЖ томонидан “Бағдодмаксусувупдат” МЧЖ билан тузилган ижара шартномасига асосан ижарага олинган экскаваторлар ёрдамида иш ҳажмининг амалга оширилиши натижасида Катта Андикон каналининг ичда ўсиб турган кимматбаҳо 8 туп чинор, 1 туп қайрагоч дарахтлари, кам кимматли 444 туп тол, 136 туп жиҳда, 19 туп тўранғил, жами 608 туп дарахт оғир техникалар ёрдамида қўпориб ли, ўсимлик дунёсига 1.740.027.000 сўм, яъни жуда кўп мидкорда зарар етказилишига сабабчи бўлган. Катта Андикон канали четидаги муҳофаза ер майдонларини ижарага олган фуқароларга юборилган оҳолантириши хатларида, канал четида бўлган дов-дараҳтларни сақлаб қолиши бўйича мажбуриятни юкламасдан, уларнинг иш жаҳённинг назорат қўймасдан, тегиши руҳсатнома олмасдан ушбу фуқаролар ва номаълум шахслар томонидан Катта Андикон каналининг 24,7 км қисмида ўсиб турган кимматбаҳо турдаги 2 туп чинор дарахт, кам кимматли турга мансуб 22 туп жиҳда, 241 туп тол, 8 туп тўранғил, жами 276 туп дарахтнинг остидан кесилишига, 328 туп тол дарахтнинг ўсишдан тўхтамайдиган

Жумладан, 2024-2026 йилларда номоддий маданий мероси илмий ўрганиш бўйича маҳаллий ва хорижий этнофольклор экспедицияларини ташкил этиш режасига мувофиқ Тошкент шаҳри, Сирдарё, Сурхондарё, Каҳшадарё, Тошкент ва Андикон вилоятларига маҳаллий этнофольклор экспедициялар уюштирилди ҳамда номоддий маданий мерос элементлари тадқик этилди. Мазкур экспедициялар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 23 февралдаги “Номоддий маданий мерос мухофазасига оид норматив-хуқуқий хуҗжатларни тасдиқлаш тўғрисида” ги 47-сон қарорининг 1-иловасида белгиланган “Номоддий маданий мерос объектларининг рўйхатини юритиши тўғрисидаги Низом”га мувофиқ амалга оширилмоқда.

2024 йил 25 апрель кунини Маданиятшунослик ва номоддий маданий мерос имлй-тадқикот институти томонидан “Ўзбекистонда номоддий маданий мерос муҳофазаси ва тарғиби” мавзуисидаги республика илмий-амалий конференцияси ўтказилди. Мазкур конференцияда танлил олимлар тадқикот ишларини янада ривожлантириш, жамиятнинг маданий-эстетик эҳтиёжларини таъминлаш бўйича илмий асосланган чора-тадбирлар ишлаб чиши, ҳалқ икодиёти, бадий хунармандчиллик, амалий санъат турлари ҳамда ҳалқ ўйинларини илмий ўрганишни уларни илмий-усбушиб жihatдан таъминлаш, бадий ижод, маданиятшунослик ҳамда номоддий маданий мерос соҳасида фундаментал ва амалий илмий-тадқикот ишларини олиб бориш, этнофольклор экспедициялар уюштириш, соҳада инновациялар технологияларни кенг кўллаш каби масалаларни муҳокама этилди.

Шу йилнинг 22-24 май кунлари Қозогистоннинг Олмаша шаҳрида ЮНЕСКОнинг “Номоддий маданий мерос бўйича даврий ҳисоботлар тайёрлаш Марказий Осиё семинари” бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон, Тохикистон, Туркманистон, Қирғизистон ва Қозогистондан эксперларлар координаторлар иштирок этиши. Мазкур семинарда институт ходимлари ташкил этилди. Мазкур конференцияда танлил олимлар тадқикот ишларини олиб бориш, таъсисларни билирдилар.

2024 йилнинг 3-июль кунлари Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази томонидан ўтказилган “Буюк аждодлар мероси - III Ренессанс пойдевори” мавзуисидаги Ўзбекистон олимларни форумида институт жамоаси фаол иштирок этиб, марказда ташкил этилаётган музей контентини таъсисларни олиб бориш, таъсисларни билирдилар.

Яккана, аниқроғи, 29 июнда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Маданият шизирлиги хузуридаги Маданиятшунослик ва номоддий маданий мерос имлй-тадқикот институти фаолиятни ташкил этиш тўғрисидаги” ги 368-сонли қарор қабул килинди. Бу хукуматимиз томонидан соҳага қаратилаётган ётибор намунасиdir.

Институтнинг “ichLinks” халқаро дастур бўйича олиб бораётган фаолиятини алоҳаётни ётиш зарур. Дастрининг асосий мөхияти онлайн платформага номоддий маданий мерос бўйича кенг ҳамрови маълумотларни жойлашва уни юритиб боришдан иборат. Бу анчагина салмокли ва чинакамига давлатлараро дастур бўлиб, ЮНЕСКОнинг Номоддий маданий мерос бўйича Осиё-Тинч оқеани миңтақаси ҳалқаро ахборот ва тармоқлашв маркази раҳбарлигидаги амалга оширилмоқда. Мазкур дастур Камбоджа, Ҳиндистон, Қозогистон, Қирғизистон, Малайзия, Мұғалистон, Сингапур, Тохикистон, Вьетнам, Ўзбекистон каби давлатларда фаолияти олиб борадиган маслаҳодаш ҳамкасларни бирлаштирадиган ажойиб ўзига бир тармокка алланмоқда.

Хулас, институт томонидан номоддий маданий мероси ҳар томонлама муҳофазаси қилиш, унинг наунарларини аниқлаш, рўйхатларга кириши, раҳамлаштириш, тарғиб қилиш ва сақлаш борасида кенг кўлламилишларни олиб амалга оширилмоқда.

Жасурбек АХМЕДОВ,
Маданиятшунослик ва номоддий маданий мерос имлй-тадқикот институти Этнофольклор лаборатория бўлуми мудири, т.ф.д. (Ph.D), доцент.

ТАБИАТ ЎЗИДАГИ ЧАНДИК,

ТАҚДИМОТ

Инсоний моддий бойлик йигишига муккасидан ке-тиб, маънавий таназзулга юз бурмоқда: таълим-тарбия, ахлоқ-одоб, хурмат-иззат, ожизларга раҳмидиллик, инсо-ний дўстлик каби аъло инсоний фазилатлар йўқолиб бо-рағтандек гўё. Бунинг оқибати эса инсониятни жар ёқа-сига етаклайди.

Маънавий дунёси ўлик инсондан яхшилик чиқмайди: унинг фикру хаёли бойлик ортириш, ўзини бошқалар-дан устуң кўйиш билан банд бўлади, феъл-атворида ман-манлиқ илдиз отади. Бу йўлда у ҳар қандай ёвузлидан, ифлослиқдан, номардликдан ҳам қайтмайди. Жамиятни соглом саклаш учун, биринчи наўбатда, инсонларнинг руҳий дунёсини бойитишмиз лозим.

Савол туғилди: руҳий бойлини қаердан оламиш? Руҳий бойлиникнинг асосий маънаи, бу — адабиёт, мада-ният ва инсонийлик билан сурорилган миллий руҳий қа-дриягларимиздир.

“ҮЙДАГИ ГАП КЎЧАДА” САҲНА ОРҚАЛИ

Замонавий ўзбек адабиётининг кўзга кўринган ёзувчиларидан бири Кўчкор Норқобил хисобланади. Ёзувчи прозанинг кичик жанри — хикоянинг асл устаси. Кўчкор Норқобилининг жуда меҳнаткаш, са-марали ижод қиласётганини ҳар бир адабиёт муҳиби кўрип турибди. Шу ўринда уни истебодди ва таҳри-бали драматург сифатида ҳам яхши биламиш. Унинг кўп сонни пъесалари нафқат ўзбек, балки чет эл тетрарпиди ҳам саҳнапаштирибди, донг таратомда.

Қорақалпок театрлари ҳам Кўчкор Норқобилин ўз драматурги деб билади ва ҳар бир пъесасини саҳнапаштиришга ҳаракат қилмоқда. Қорақалпок тилида унинг камиди 5-6 та пъесаси саҳна юзини кўрган.

Яқинда драматургнинг қаламига мансуб наўбатдаги асари — “Үйдаги гап кўчада” спектаклининг тақ-димоти булиб ўтди. Бугунги кунда истебодди ва та-хрибали актёр-актисаларга эга Қорақалпок давлат ёш томошабинлар театри ўз вазифасидан келиб чиқиб, ёшлар тарбиясига бағишлини бу асарни саҳнапаштириш учун танҳаганин жуда куонаргали.

Пъесанинг тўлиқ мазмунини сақлаб, муаллифнинг гоясини юзага чиқариб, томошабинларга ет-казида бош режиссёрдан катта ижодий изланиш, меҳнат талааб қилинади. Бу дарбор спектаклни теа-трининг бош режиссёри Умирбек Бектурганов, режиссёр асистенти Лиза Халқназарова, рассом Тўлибай Шардеметов ва мусиқани танландаш ёрдамлашган А.Палимбетовлар билан қайнон ижодий меҳнат қил-ганилига ишончимиз комил будли.

Спектакль — комедия жанрида бўлиб, лекин у оддий кулигидан иборат ижод намунаси эмас, та-гида оғрикли маъно бор, салмоқли, аччик ҳакиқатни ўз ичига олган комедия-трагедия эканлигининг гу-вожи будлди. Бунга кулиш эмас, йиглаш керак. Юзни кулидради, кўнглини эса йиглатади. Асарнинг маъ-но-моҳиятига тушунган инсон кулиш ўрнинг, жа-миятнинг шу даражада онгизсанни, одамларнинг ақл-идроқида инсоний фазилатларнинг йўқолиб кетаётганидан, имкон бўлса дарров хиёнат қилишдан ҳазар қимласлигидан хафа бўлади ва тушкунлика тушади.

Саҳна очилиши биланоқ биз кўл телефонига мук-касидан кетган ота Тоҳир акани (актёр Саламат Ар-зиев), она — Саида опани (актиса, Қорақалпогистон Республикаси хизмат кўрсатган актиса Клара Шамуратова) ва ўли — Эрка (актёр Беглан Қайип-назаров) кўриб, бир оиласидаги отанинг ҳам, она-нинг ҳам, фарзанднинг ҳам телефон билан банд бўлиб утиргани, шунинг кулига айланганини кўриб, баъзи оиласидаги холат шу даражага бориб қол-ганига ачинасан киши (албатта, ўрнини фойдаланила, биз интернетнинг фойдали эканлигини инкор килиб бўлмайди. А.А.). Лекин ҳакиқат шундай. Бу оиласидаги отанинг нафқат ўли, балки бир-бiri билан гаплашишга “вақти йўк”. Оқибатда фарзанди Эрка исмига мос раввишда эрка, тартибсиз, факат ўзини ўйлайдиган, бузулки, жиҳоятга юз бурриб кетаётганини баён қилинади. Буни биз сода, очиқунгил, ўз ишига фидобӣ, вижонлони, ўкувчисининг, факат ўкувчисининг эмас, буткул қишлоқнинг каттасидан кичигигача яхши, эл-ютига нафи тегадиган, азamat

гиз Айтматовнинг “Илк муаллим”, Тўлепберген Қайипбергеновнинг “Муаллимга раҳмат” қиссаларини ўқиб чиқишимиз керади.

Юкорида айтилган бир аср аввалидайди, бугунги кунда ҳам болаларда ўқишидан (китобдан) кочиши, маънавиятнинг маъбаи бўлган бадиий китобларни кўлга олмаслик одатлари пайдо бўлмоқда. Китоб ўқийдиган ёш аввод озилини ташкил килиди. Бу эса келажакда жамиятнинг саломатлигини бузиши ани. Шунинг учун ҳам Президентимиздан тортиб, кўзи очиқ, зиёли қатлам вакиллари ҳам фарзандларимиз келажагидан хавотирга тушумоқда, кайтурмоқда, фалокатнинг олдини олиш, яхшилиқ қилиш учун ҳар хил чораларни кўлламоқда. Китоб ўкувчи-лар учун танлов эълон килиб, боз сорин учун автомашиналаргача кўйилмоқда. Китоблар тарқатилип-этири. Кўчкор Норқобил асари қархаромони — Лазиз шу буғунга хәтиимиздагидек, ўзининг ўкувчиси Эркани яхши йўлдан юршига унчади, Тоҳир ака, Саида опа, Ҳамид ака, Али ака. Зуҳра опа ва бошқаларни телефон кўллигидан куткаришга ҳаракат қилиди. Китоб ўқисангиз совга берилади деб спектакль давомида аста-секин уларнинг китоб ўқишига ёршиади.

Лазиз ўз олдига кўйган мақсадидан қайтмасдан, жамиятга яхшилиқ уруғини сепишидан ѡч ҷарчамайди. Натижада ичилик қарамагига берилди, одамийлиқдан чиқа бошлаган, ёмонлик, хиёнат йўлига туша бошлаган Тоҳир, Ҳамид акалар, интернетдаги пули ўйинларга кўшилиб, кўп пулидан айрилган Али ва бошқалар асл инсонийлик фазилатларига қайта бошлади. Бундан ҳам кувончлиси, Эрка ҳам китоб ўқиши орқали фикрларни ўсиб, туғилган жойга, Ватанга муҳаббати уйғона бошлади. Улуг, истеъ-додли ёзувчи-шоиорлар Тоғай Мурод, Усмон Азимлар икодига, умуман, адабиётга қизиқиб, ихлосланни, тушуниб куфлай бошлади. Бу келажагимиз яна ўз йўлига тушганини англатади, келажакни кўрадиган ўшларимиз маънавий дунёси бой, илм ўрганишга иштиёқманд, миллий қадиряларни асрар-аввалийдиган, боболаримиз йўлига садоқат билан тўғри йўлдан боряяти, деганинг англатади.

Бу саҳна асарида драматургнинг маҳорат билан дунёвий, умуминсоний муаммони кўтартган юки оғир гояси тўлиқ очилганини кўрдик. Бунда саҳнапашти-рувчи жамоа билан биргаликда ўзларига берилган образ, персонажни усталик билан ўйнови актёр-ак-трисалар ансамблининг ҳам салмалоқи ўрни бор эканлигини айтиб ўтишин ишардади.

Алланазар АБДИЕВ,
Қорақалпогистон Республикаси
халқ ёзувчиси,
“Қарақалпақстан спорты”
газетаси мухаррири.

шахслар, илмли, тарбияли одамлар бўлишига жон кўйдирадиган, шунинг учун тер тўқадиган Лазиз (актёр Нажиматдин Нуратдинов) деган мактаб ўқитувчи-сисидан эшитамиш.

Ҳақиқатни айтиш керак (Абу Али ибн Сино, Ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Алишер Навоий, Абай, Маҳтумкули, Тўқтагул, Бердак, Ажиниёзларнинг меҳнатлари билан бир қаторда, ўтган асрлардаги кўп сонни масжид-мадрасаларда диний савод-хонлик, (оммавий ўқитишини айтмасак), саводхонлик, оммавий китоб ўқиши, янгича билимга талпиниш — ҳалқни оммавий ўқитишига ўз хиссасини кўшган, илмга талпинтирган, бундан 1,5-2 аср аввалиги жа-дидичларнинг хизматини камситмаган ҳолда айтидиган бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман, киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган, дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман, киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган, дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

бўлсан, биз қорақалпок, ўзбек, қозоқ, туркман,

киргизлардада бундан бир аср аввал бошланган,

дес-са, муболага бўлмайди.

Ўйлаб кўринг, ўша даврдаги илк муаллимлар бо-

лаларнинг ортидан кувиб юриб мактабга жалб қи-

лишани ёлғонни? Бу тарихий воқеаларни ёдимишга

ШЕРРИЯТ

Излайман руҳ озодлигини

...Юрагингда қадр уйғонсин, хам ғурурлар уйғонсин онға. Шаббодалар мөхрига қоңсис, отаётган нурафшон тонгда.

Канғлунг қамуғ, занжир эшиги иллагин еч, узинги тани. Ки, қадрdir үзлик бешиги, ки, ғурурдир хурлик Ватан.

Рухинги сез, рухингга эрк бер, хисларинги бойланган құшлар, Құйвор учын, Құйворгина бир-бир, ҳумоларға айлансан тушлар.

Мұқаддас хотиранг сасидан сезгүм букук, азоттеги. Умидларынг харитасидан излайман руҳ озодлигини.

Юрагингда қадр уйғонсин хам ғурурлар уйғонсин онға. Шаббодалар мөхрига қоңсис отаётган нурафшон тонгда...

***

...Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар қадамларини. Қарай-қарай бир күн қарғы толар, ҳұрсинаң істар сүңг аламларини.

Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар пайқонларини. Юраги түлікіб әдіга олар: тонгда үтігі, оқым қайтандарларини.

Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар тош отғанларини. Гоҳида изгири, гоҳида корлар, қанғлумга гайбурдек биттандарини.

Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар ўзғанларини. Ҳаёлнимин тортыб соҳибжамоллар, ҳаёллимдә кезғанларини.

Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар дүңг ҳам пастқамлар.

Канда қылмай мен юрган онлар, канда қылмай күзаттан дамларини.

Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, соғиниб қолар үтгандарларини. Бир күн йұллар мени соғиниб қолар, йұлларни соғиниб кеттандарларини.

***

...Ох, она табиат — мангу синоат, синоат қанчалар қадрлы әдін? Ох, она табиат — бүліп қаноат, сабрни бардоша айлантирадын.

Ох, она табиат — сени соғиндим, дардинги, ғамнинг ўзимга оліб. Ох, она табиат — рухингта индим, қайғунганнын сирини қайтума солиб.

Ох, она табиат — қүйганинга лаб, қандайын әдін-ға, олам имкони. Ох, она табиат — тонгни бағылрап, күеш бұлар әди меҳринг кони.

Ох, она табиат — бир маҳал, бир пайт, кенглик сиймосига интилардин, ох! Ох, она табиат — жаңа бир бор қайт, қанғлумнинг тубидан кетмагин, ногох!..

***

...Күеш юз құрсағат ҳәр күн бошқача, Күн түн үзарар: киска ё узун. Ҳатто сукут босиб әттан тошгача Түспанар ейланыб, әйланыб үзіб. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!..

Ҳавонинг авзойи турланар дамда, Лахазда ўзғарып боради иким. Ёғин ад, ёғин пайдо қадамда, Дайролар гоҳ қайран, гоҳ сувга лим-лим. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!

Төғлар баландлайды, төғлар пасаяр, Суяң қояларин күрбі мүрт тортиб. Ой нури түлғин, ой нури сусаяр,

Ойнан күннен күннен күннен...

Күк зеби — юлдузлар жилваси ёрти. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!

Ростлар ёлғонларға ён босар гохи, Ғохда ёлғон ҳам ростдай тошлар. Вакт арғын йұріп, ғылғырып, ехе, Құвончға бағланар, ғамға бағланар. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!

Бўйига, энига маҳлиё, саҳти, Не қальба, кўргонлар мункайра нураб. Давронлар, бойликлар чанг, губор таҳлит Шамоллар измида учар чирпира. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!

Манзиллар, маконлар ҳаддини ўйниб, Беттада ғоҳар қўнимиз ўйлар. Ортда қолаверар армона дўйиб, Умр косасидан тўкилган йиллар. Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!

Ўзгарар ихлослар, қарашлар пай-пай, Үзилар метидан ғорншапар... фәқат... Мўжжаларни бўлғур сабит даҳраҳтад Руҳда томир отган улуг ҳақиқат — Вужуд ила жони әбадий бир тан, Бу дүнеда фәқат ўзгармас Ватан!..

***

...Бир эзгин ёмғирлар ёға бошлади, соғинчлар сабирни соға бошлади. Күн ҳам намозшомга оға бошлади, бувишим, мен сени бир кўргим келди.

Юлдузлар бағридан туманлар тарқар, олислардан мовий осмонлар қайтар, Юрагим ёшларин армонар артар, бувишим, мен сени бир кўргим келди.

Умидга кўз тиккан сабрди — дунё, беракм тиг тутган жабрди — дунё, Мажнуннинг оҳига бағрди — дунё, бувишим, мен сени бир кўргим келди...

Халқим, туфроғингнинг бир заррасиман, зарранг қанглумнинг тубида мадордир. Пайванднинг пайвандн бир сиравасиман, сиранг мақсадимнинг мақсадига ордир.

Халқим, туфроғингнинг бир гиёҳиман, гиёҳинг бағримнинг бағрида тоқат.

Гиёҳга айланган туфрок оҳиман, жовдидраб-жовдидраб қарайман фәқат.

Халқим, туфроғингнинг бир имкониман, имконим имкони кенглик сарҳади.

Мовий қўккинг, асил ернин ёнинан, кодиру содирдан матлуб марҳади.

Халқим, туфроғингнинг бир сукумиман, сукумим ўзинга бўлайн сабот.

Хотир ёдига, хотир юкутиман, қатра имдодига кўз ёшим бот-бот.

Халқим, туфроғингнинг бир сўроғиман, сўроғим сўроғи макон ўзаги.

Ҳаводис сойирин хин турогиман, қанглум қаватида мунир кузаги.

Борлиқа боқаман интизор бўлиб, ўзи яратгандир борлиқни Олло!

Халқим, борлиқнинг соғинига тўлиб, мангу асотирга айлангин, илло!..

Муаллиф ҳақида:

Икром ОТАМУРОД — 1951 йилда туғилган. Ўзбекистон Миллий универсitetining журналистика факультетида таҳсил олди.

Шоирнинг "Вакт ранглари", "Жаңуб күшлар", "Тўргайли манзиллар", "Уғфлар орти белопён", "Узоқлашаётган оғрик", "Руҳимнинг қайғуси", "Кўнглим ўзинг", "Тавр", "Тагаззул", "Харитага тушмаган жой", "Муқаддэр", "Хувият", "Сујуб садоси" мажмумалари шоирга катта шуҳрат олғи келди.

"Шарқ юлдози" журналида меҳнат қиласи. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

Халқим, туфроғингнинг бир гардиман, гардигини ўзимга сарафроз этгум.

Гардигга пайваста бўлған дардингман, дардинг идрокида меҳрға етгум.

Халқим, туфроғингнинг қадим туфроғи, қанғлум қаватига жойланган Ватан!

Канғлумнинг армони, меҳримнинг богин, хилқатга боғлайдир туфрок дафъатан.

Борлиқа боқаман интизор бўлиб, ўзи яратгандир борлиқни Олло!

Халқим, борлиқнинг соғинига тўлиб, мангу асотирга айлангин, илло!..

Яхшиямки сен борсан

Муаллиф ҳақида:

Фойик БАЛАБЕЙЛИ — 1964 йилда Озарбайжоннинг Жалилобод тумани, Собиробод қишлоғига туғилган. Озарбайжон Давлат дengiz академиясини ва Боку Славян университетининг икод факультетини бittirgандан. Озарбайжон єзувилик ташуымаси аъзоси. Ижодкорнинг ўн еттага китоби нашр килинган. Шеърлари инглиз, рус, иврит, грузин, арман, турк, ўзбек ва бошқа тилларга таржима килинган.

Недан бевозтадирсан, Билимдам, қандай бу ҳол? Нахом бары түвади — Қўнгалини этиб беҳол. Энди кучиб, чўкиб тиз, Қўлнина ўла олмасман. Аммо ўзинедан ҳареуз, Нетайки, кечолмасман. Кулба жойи тош-кесак, Гулхан сўниб, кул қолар Ва оловли иш, безак, Хотирда буткуп қолар. Аммо ўчоқнинг ҳануз Қўй юмиб тутунидан, Оташига асирмиз Оловланган қунидан.

Сочларини сиртмоқ эт, Бўйнимга сол, банд айла. Менга ҳам раҳими келсин, Үзингни ҳам авайла.

Диккат ила назар сол, Қўзларимдан узма қўз. Шунчаки тил учиди Мушкодир айтши бир сўз...

Кишилогимиз ялови, ўтлоги, шўр канали, Тол дарахтлар соғси ичра оқкан арқалар. Қўшини болалар бирга боғдан ўрик ўтилар, Бу кўтракнинг устида саргуаштапар кечаради.

Қайдай энди болалик? Кошки эди дўйстлардан Кимдир ённинг келиб, қўшини бокка кирсаидик, Бир зум ёшлиқка қайтиб, олма-ўрик тэрсайдик, Қанча истамай, бўлмас, ёшлиқ қайтиб келмайди...

Хамравадан берида, беъзидан кечив ҳамон Болалик ўх-ҳаёлнин орқасидан эрғасиб Кетғанди дўйстим Махмуд, ортидан жонлар ҳалак...

Йўлнинг икки томони босиб ётмар ўт, алаф... Бу хотини таърифлашга сўз тополмайман, эвох, Ваҳшийлашган кўзлари атрофга олазарак...

На бандада тўзим бор, инсоғ берганд, ё Аллох, Бу ҳалт тақдирни қолмиши қорону бир ўйлда, бок, Ноҳор ва сарсон кезар...

Етим ёдудка ўшар, салкам бутун мамлакат:

на кундузи кун каби,

на кечаси тун каби,

Қоронгулк янга ҳам зулмат чўкиб бўйилган,

азоб чекар қанчалар!

***

Бу хотини таърифлашга сўз тополмайман, эвох,

Ваҳшийлашган кўзлари атрофга олазарак...

На бандада тўзим бор, инсоғ берганд, ё Аллох,

Бу ҳалт тақдирни қолмиши қорону бир ўйлда,

Бу хотини таърифлашга сўз тополмайман, эвох,

Ваҳшийлашган кўзлари атрофга олазарак...

На бандада тўзим бор, инсоғ берганд, ё Аллох,

Бу ҳалт тақдирни қолмиши қорону бир ўйлда,

Бу хотини таърифлашга сўз тополмайман, эвох,

Ваҳшийлашган кўзлари атрофга олазарак...

На бандада тўзим бор, инсоғ берганд, ё Аллох,

Бу ҳалт тақдирни қолмиши қорону бир ўйлда,

Бу хотини таърифлашга сўз тополмайман, эвох,

Ваҳшийлашган кўзлари атрофга олазарак...

На бандада тўзим бор, инсоғ берганд, ё Аллох,

Бу ҳалт тақдирни қолмиши қ

